

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Caput III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

turus sit Clarissimus hic Casuista, dum Adversarios fidenter provocando ait: *hæc si probaverint, manus victas do, meque istius controversiæ ignorantissimum declaro.* (b) Tam acerbam declarationem non expectamus: sufficit nobis, si læsæ Moderationis Pontificiæ se reum declaret circa Contractus, per quos pecunia collocatur ad lucrum.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 6.*

(b) *Ibid.*

CAPUT III.

Specimen III. Moderationis

§. 308.

Erga Authores contrarios

TACET PONTIFEX AUCTORES CONTRARIÆ SENTENTIÆ, EOSQUE CENSURIS AC CONTUMELIIS NOTARI VETAT. (*Diff. I. §. 25. 20.*)

§. 309.

P. Concina

DUm scripseram, quæ hucusque de Contractibus dicta sunt, afferuntur ad me Tomi novem *Theologiæ Christianæ Dogmatico-Moralis Auctore F. Daniele Concina*: in quibus iteratam mei nominis, & primæ Dissertationis de Rigore Moderato circa usuras mentionem reperio. Mox consilium cepi, foliorum, quæ huic Capiti Tertio destinata erant, potiorem partem impendendi Responsioni ad Digressiones Concinianas circa dictam meam Dissertationem primam *Theologiæ Christianæ* insertas. Eo libentiùs paucis solummodo verbis læsam Moderationem Pontificiam erga alios Authores exhibeo, quo plura immoderati calami
Con-

Conciniani specimina in Dissertatione mea secunda, & hac tertia jam passim sunt obvia. Molestum esset mihi, ea longiori sermone repetere, aliis repetita legere. Suasum tamen mihi est, ut Dissertationis primæ causam agam. Nonnulli enim, qui Theologiam Concinianam ad manum non habent, scire optant, quid demum hic Author illi opponat: alii, qui lustrarunt hos tomos, exigunt responsionem publicam, sine qua quispiam non ex causæ cognitione, cui discutendæ fortè nec studium, nec ingenium affert, sed ex cæcis affectibus judicandi & errandi periculum subire posset. Duabus igitur *Sectionibus* absolvetur hoc Caput. *In prima* exhibebuntur pauca specimina læsæ Moderationis contra alios Authores. *In Secunda* Respondebitur ad ea, quæ P. Concina contra meam Dissertationem primam variis Tomis Theologiæ suæ immiscuit.

SECTIO I.

Specimina læsæ Moderationis Pontificiæ contra alios Authores.

§. 310.

Quanta Moderatione SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. *Moderationem Pontificiam* erga Viros doctos, etiam falsarum opinionum assertores, utatur, ex præstantissimis Ejusdem operibus passim elucet. Nam, ut bene notat Interpres eximii operis de *Festis D. N. J. C. in Præfatione*, huic Sapientissimo *Auctori persuasissimum est, injuriis & maledictis nihil quidquam profici.* Idem Moderationis spiritus resplendet in Literis Encyclicis de usuris, ubi non solum prohibet contumelias in contrariæ sententiæ Authores, quia *convitia atque injuriæ vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, &* scan-

scandalum præferunt : sed etiam silentio supprimit nomina Authorum, quorum sententias probare non poterat.

§. 311.

Laudat :

Etiam P. Danielem Concina *admirandum tenet inusitata atque inaudita clementia, qua, confixis erroribus, salvos BENEDICTUS voluit eorundem Authores* : (a) putatque hic Theologus, tantam animilenitatem ac benignitatem eo spectare, *ut errantes non coactè, sed sponte; non vi, sed amore victi patefactæ veritatis semitam ingrediantur.... Hæc undique securior via est, & obsistendi erroribus, & indipiscendi devios.* Non poterat igitur tanti exempli splendore non incitari ad parem Moderationem, ad quam virtutem naturali affectione affici videtur, ut ipse scribit ad Marchionem Scipionem Maffei 1. Augusti 1750. ubi protestatur, se non esse Authorem *Animadversionum in Historiam Theologicam*, neque alterius libri, quo istæ Animadversiones defenduntur, (b) idque ex eo potissimum demonstrat, quod ultimus hic liber graves calumnias contineat, à qua scribendi ratione ipse esset alienissimus.

(a) *In Commentar. Præf. fol. V. & VI.*

(b) *Difesa delle Animadversioni.*

§. 312.

Sed non sequitur,

Verùm ut tum à naturali hac mansuetæ naturæ propensione, tum ab exemplo Pontificio recederet, alterius Spiritus impulsu factum est. Qualem spiritum subesse suspicatus fuerit Discipulus Pichleri, alibi notatum est. (*Diff. II. §. 182.*) Sanctiore, imò Divino Spiritu se incitatum, gloriatur P. Concina, (a) dum non Summum Christi in terris Vicarium BENEDICTUM XIV. sed ipsum Christum *vehementi oratione, & opportuna increpatione se imitatum fatetur, ne, si mitior esset sermo*

sermo noster, probabilitatis pallio indutæ opiniones illæ pro probabilibus ab incautis lectoribus haberentur, & graviter illorum animas turpissimæque inficerent. (b) Unde neque in aliis Authoribus tolerare potest modestas impugnationum formulas. Specimen dedimus de LESSIO : (Diff. II. §. 393.) aliud occurrit in P. Claudio LA CROIX. dum iste opinionem aliquam Verricelli refert, eamque merito negari asserit, indignatur P. Concina, quòd eam opinionem non rejiciat ut falsam scandalique plenam. Nam, ut cavillatur, nova benignitas (qualem exemplo suo docet BENEDICTUS XIV.) has duriores, acerbæque formulas detestatur. (c) Insigne hoc mihi videtur specimen læsæ Moderationis Pontificiæ circa ipsam Personam & Libros Summi Pontificis, quem haud obscurè arguit nimix Moderationis, qua animarum perniciës foveatur. Fratri Religioso magis convenire videtur, ut discat à Christo humilitatem & mansuetudinem : judicariam autem Potestatem, quam Christus nonnunquam exhibuit, Prælati Ecclesiæ exferendam relinquat.

(a) De usur. contr. trin. fol. 426. sic Christum alloquitur : Vehementi oratione, & opportuna increpatione quandoque usus sum, Te imitatus, qui sæpe Pharisaos Doctrina Tua adversantes acri hoc objugasti sermone : Progenies viperarum: iterumque : Vos ex Patre Diabolo estis.

(b) Commentar. fol. 170.

(c) De usur. contr. trin. fol. 162.

§. 313.

Ne tamen Moderationem Pontificiam prorsus negligere videretur, in eo imitatur Moderatissimum Pontificem, quòd Ejusdem exemplo Authorem contrariæ sententiæ taceat. *Nisi in officioso silentio.* Authorum, ait, nomina silentio prætereire constitui, ut in eisdem officium, obsequiumque meum testatum faciam. (a) Bellissimum sanè obsequii genus, quòd rursus in Literis supra allegatis

Diff. III.

E e

gatis

gatis (§. 311.) deprædicat! Scilicet nominato Titulo libri ubique pervulgati, exscriptisque longis textibus, verum nomen Authoris nemini ignotum tacet, substituta identidem invidiosa appellatione *Bræderfiani*, qua sectatorem hominis hæretici, & schismatici intelligit: imò discipulum Molinæ, Calvinii & Salmasii vocat, qui Rempublicam literariam deceperit: nugivendulum dicit tam crassa laborantem ignorantia, quæ fidem superet omnem. (b) Nova hæc obsequii & officii demonstratio est erga Illustrissimum Authorem. Majus fanè obsequium præstitum fuisset, prodendo nomen, quod Eruditi omnes venerantur, quamvis non omnes ejus opiniones sibi sequendas credant.

(a) *Comment. fol. 29.*

(b) *De usur. contr. trin. fol. 372. sic scribit: Ex his omnibus consequitur Nicolaum Bræderfen, illiusque ITALUM INTERPRETEM, suos Magistros Molinaum, Calvinum & Salmasium Rempublicam literariam decepisse... fol. 383. Soli nugivenduli Bræderfiani tanta laborant ignorantia... tam crassa ignorantia fidem superat omnem.*

§. 314.

*Librum
sibi invi-
sum malè
adscribit
aliis.*

Misso inofficioso silentio, quo Itali Authoris nomen premit P. Concina, ad alios silentio involvendos exemplo Pontificio adeò permoveri non potuit, ut falsò affingat nonnullis Authoribus opiniones, quarum occasione ansam eos carpenti quærit. Hoc immoderato Zelo librum Pichleri esse Opus Universitatis Ingolstadiensis affirmat, eo quòd sit *approbatum à R. P. Franc. Schmalzgrueber Cancellario ejusdem Almæ Universitatis.* (a) Nimio honore P. Concina Patrem Schmalzgrueber afficit, dum Cancellarii in hac Universitate munus illi tribuit, quod Celsissimus Princeps & Episcopus Eustetensis perpetuò gerit. Approbationem Operi Pichleriano recusò præfixam vidit P. Concina, subscripto nomine *Franciscus Schmalzgrueber &c. Universitatis Cancellarius.* Sed immoderata

derata scribendi prurigne concitatus, tantum otii sibi non sumpsit, ut legeret, ex qua Universitate Approbatio illa prodierit. Aperta sunt verba inscriptionis: *Approbatio DILIGANÆ Facultatis tam Theologicæ quàm Juridicæ.* Incuria P. Concina inde desumitur: magis autem se prodit Moderationis defectus, dum toti Universitati adscribitur Opus, quod approbavit Universitatis Doctor, censendis Libris destinatus. Noti sunt non tantum in Germania, sed etiam in Italia Libri P. Schmalzgrueber in Decretales Gregorii IX. ubi *ad lib. 5. tit. 19.* apertè impugnatur doctrina illa, de usuris per statutum Principis vel Consuetudinem licitis, quam in libris Pichlerianis invenire sibi videtur P. Concina. Nihilominus ut cavillandi occasionem ex Approbatione Operis inveniat, adscribit eam opinionem Patri Schmalzgrueber, & per hunc Universitati Ingolstadiensi, ex qua tamen Approbatio illa data non fuit. Dein cur Opus illud sibi invisum, cujus Authorem officiosissimo silentio premit, (§. 313.) non adscribit sacro illi Ordini, ex quo Inquisitor Generalis illud approbavit? Cur non dicit, Opus esse totius Serenissimæ Reipublicæ, cujus Decretum præfixum est libro? Cur Libros Pasqualigi, Dianæ &c. non affirmat esse Opera illarum Religiosarum Familiarum, ex quibus vel Superiores, vel S. Palatii Apostolici Magistri facultatem imprimendi concesserunt? Non latet Patrem Concina, quam auctoritatem Approbatores tribuant Libro: quam laudem vel ignominiam liber refundat in Approbatorem. Haud dubiè legit, & sicut in aliis, ita etiam in hoc laudabit doctrinam P. Michaëlis de ELIZALDE. (b)

(a) *De usur. Contr. trin. fol. 269.*

(b) *De rect. doct. mor. part. 1. l. 2. q. 6. §. 3.*

§. 315.

Falsò opinionem affingit P. Concina Patri Schmalzgrueber, & Universitati Ingolstadiensi: (§. 314.) falsam qualitatem affingit opinioni JOANNIS MAJORIS Theolo-

E c 2

gi

*Immoderate carpit
Joan Majoris:*

gi Parisiensis, quem circa Contractum trinum contra communem sensisse fabulatur. Malè hic Theologus stylo Conciniano multatur, quòd tanquam *audax & censor injustus alios scriptores mordeat*: (a) *novitatis amator & aliorum Doctorum contemptor*. (b) Dum enim hic acriorem crisin, quæ tamen, si stylo Conciniano comparetur, moderatissima dici posset, torquet in Conradum Summenhart, subjungit P. Concina: (c) *audisti hominem Gallum (d) rostro suo lacerantem gravissimum Germaniæ Theologum... quis non dicam ad humanitatem compositus, sed ratione præditus tam rusticè in gravissimum Theologum debacchari posset?* (e) Ut autem injuria redderetur gravior, vocat P. Concina Conradum *Fundatorem Tubingensis Academiæ*, transferendo laudem fundatoris à Ducibus Wirtembergiæ in privatum hominem. (f) Exaggerat P. Concina crimen MAJORIS, captando voculam, qua iste opinionem suam Contractui Trino faventem, *particularem* dicit: & inde inferendo: *communis ergo est contraria*. (g) Ait scilicet MAJOR, se dare *particularem* suam opinionem, cum tota Facultas Parisiensis convocari, adeoque ad interrogationem Eckii non potuerit dari responsum communi Facultatis nomine, ut supra dictum. (§. 158.) Absurdè igitur & malignè infertur, *communem* esse sententiam contrariam. Imò Franciscus Victoria, Author Patri Concinæ minimè suspectus, apud Ludovicum Lopez itidem ex celeberrimo Ordine Prædicatorum, (h) in dictatis suis anno 1535. *narrat, hanc opinionem MAJORIS in suis diebus, dum Parisiis versaretur, fuisse opinionem communem, sed tamen esse opinionem contrariam Juristis*. Unde colligere datur, *communem* fuisse sententiam Theologorum, qui de honestate pro foro interno disputant: quamvis Juristæ pro foro externo non admiserint hunc contractum, utpote nulla lege, nec approbata consuetudine adhucdum introductum. Igitur non nisi ad invidiam creandam maligna interpretatione imputatur Majori *particularis* opinio, acsi illa esset opposita *communi* Theolo-

Seç. I. Specimina læsæ Moderat. Pontif. contra altos Aulbor. 221
logorum Parisiensium. Quæcunque demum causa stomachum Conciniæ movit in Majorem: pacatur mox P. Concina, & Majorem de Catalogo Patronorum Trini Contractus demendum statuit, (i) quia in *Proœmio in 4. Sentent.* scribit, se reprobare, quæ Romana Ecclesia & Alma Facultas Parisiensis reprobatur: sed hæc damnarunt Contractum trinum: ergo eundem prædamnavit Joannes Major. Utinam P. Concina eandem benignitatem exhiberet erga alios Authores, qui dicta & scripta sua Apostolicæ Sedi corrigenda demississimè submitunt, consequenter numerari non possunt inter propugnatores earum opinionum, quas Pater Concina Constitutionibus Pontificiis damnatas *evidenter* ostendere sibi videtur.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 102.*

(b) *Ibid. fol. 106.* Fortè Major ex eo etiam capite aliorum Doctorum contemptor dicitur, quòd parum honorificè de Thomistis loquatur *in 4. sentent. dist. 15. q. 38. in fin.* ubi recensendo Authores pro aliqua sententia, ait: *Thomistas omnes non supputo præter solum B. Thomam. Ratio: erant addicti jurare in verba Magistri: propterea eorum vox non ponit in numerum.*

(c) *Ibid. fol. 107.*

(d) Joannes Major fuit natione Scotus.

(e) An hæc crisis potius in Casuistam Venerum, quàm in Theologum Parisiensem vibrari debeat, relinquo judicio eorum, qui utriusque libros legunt.

(f) Academia Tubingensis fundata est ab Eberhardo Duce Wirtembergiæ anno 1477. Conradus Summenhart natus est anno 1467.

(g) *Ibid. fol. 102.* (h) *De Contract. l. 1. c. 65.*

(i) *Loc. cit. fol. 108.*

§. 316.

Non majore sinceritate, occasiones cavillandi ex aliorum *Assertio-*
dictis arripit. Circa doctrinam Contractus trini magnam *nem Toleti:*

E e 3

esse

esse auctoritatem Cardinalis TOLETI, alibi monui, (§.175.)
 cùm iste ad concinnandam Constitutionem Sixti V. fuerit
 adhibitus. De hac Constitutione PAULUS COMITOLUS
 sic loquitur. (a) *Edidit Xistus V. Constitutionem, quæ sæpius aper-
 tis verbis tollit sortis aut socialis lucri securitatem, ac semovet à
 contractu societatis. Verùm Cardinalis Toletus & Cardinalis san-
 ctæ Severinæ, quibus munus mandatum fuit à Xisto componendæ
 legis, affirmarunt Patri Stephano Tuccio Theologo Societatis Je-
 su, ut is datis ad me literis testatus est, noluisse Xistum sua lege pro-
 biberi nisi injustos societatis contractus: quare qui ante legem latam
 justi erant, post latam quoque licere.* Hanc ipsam assertionem
 Cardinalis Toleti, & S. Severinæ refert Summus Pontifex
 BENEDICTUS XIV. (b) neque eam in dubium revocat;
 sed solummodo explicat, qua ratione ex mente Doctorum,
 qui Contractum trinum impugnant, intelligi possit: imò
 eandem assertionem confirmat ex mente Congregationis,
 quæ sub Clemente VIII. censuit, Constitutionem Sixtinam
 non esse inferendam Libro septimo Decretalium, de quo
 compilando tunc agebatur, eo quòd nihil novi in ea decernatur.
 Putat igitur Benedictus XIV. oppugnari posse Contractum
 trinum ex hac ipsa assertionem Toleti, argumento moderatissi-
 mis verbis pleno. Tantæ moderationis incapax erat cala-
 mus Concinianus, qui solita sua immodestia debacchatur
 contra fictum, adulterinum, & chimericum istud oraculum Pon-
 tificis, putatque venditare hæc vivæ vocis oracula, scelus esse
 nullo modo ferendum. (c) Vel Toletus, vel Tuccius, vel Co-
 mitolus hujus figmenti & sceleris reus agitur: quivis autem
 horum id probitatis, doctrinæ, ac sinceritatis præjudicium
 apud honestos viros omnes habet, ut potiùs eorum accusa-
 tor calumniæ, quàm illi turpis fictionis rei censi debeant.
 Audire juvat, qua ratione ostendat P. Concina, hoc vivæ
 vocis oraculum chimeram esse ex ingenio confictam, & juxta leges
 omnes nulla fide dignam. (d) Quærit, quid opus fuerit Toletis &
 S. Severinæ Cardinalibus, qui ipsi Bullam scripserant, consulere
 Ponti-

Pontificem post evulgatam Bullam? Putat igitur nihil irrationabilius esse, quam effingere duos istos Bullæ conditores consuluisse Pontificem super trini Contractus damnatione, cum nemini, quam illis hoc negotium compertius esset &c. &c. Verum ubi legit P. Concina, consultum esse Pontificem à Toletò, & S. Severinæ Cardinale? Neque Cardinalis de Lugo, (e) neque Gibalinus, (f) neque Comitulus, (g) quos allegat P. Concina: sed neque Azor, (h) neque Filliucius, (i) qui mentionem de hoc vivæ vocis oraculo faciunt, ullo verbulo insinuant, Sixtum V. fuisse consultum à Toletò, vel S. Severinæ Cardinale. A quocunque demum fuerit consultus Pontifex, id solummodo ex Literis Tuccii erui posset, declarationem Sixti V. cuicunque demum factam, conformem esse assertioni dictorum duorum Cardinalium, qua isti mentem Pontificis ex certa notitia explicarunt Tuccio. Quòd autem tum loco allegato, tum alibi (k) iteratò inculcet, sequi ex narratione Tuccii, Sixtum V. falsam doctrinam Ecclesiæ universæ in sua Constitutione denuntiasse, & Tuccio mediis Cardinalibus Toletò & S. Severinæ secretò veritatem Evangelicæ Moralitatis manifestasse &c. aut vafrum, veteratorem, deceptorémque universæ Ecclesiæ fuisse Sixtum V. aut non nisi stultissimè hoc vivæ vocis oraculum obtrudi: Phrases hæ sunt, quæ gravissimis viris palmarem injuriam inferunt, & poenas illas merentur, quæ ut contra evulgatores talium Oraculorum, scilicet vel contra Toletum, vel Tuccium, vel Comitolum constituantur, P. Concina Reipublicæ literariæ, maximèque Theologiæ expedit credit. (l)

(a) Respons. moral. l. 3. q. 12. n. 3.

(b) De Synod. Dioces. l. 7. c. 50.

(c) De usur. contr. trin. fol. 46.

(d) Ibid. fol. 41.

(e) De J. & J. disp. 30. sect. 4. n. 37.

(f) De usur. lib. 6. c. 5. art. 3. n. 6.

(g) Loc. cit.

(h)

- (h) *Instit. moral. part. 3. lib. 9. c. 3. quas. 7.*
 (i) *Tract. 38. c. 3. n. 59.*
 (k) *Loc. cit. fol. 90.*
 (l) *Ibid. fol. 46.*

§. 317.

Cardina-
lem de Lu-
go:

Erga alios Authores sibi invisos tumidum ubique factum & contemptum prodit P. Concina, à quo neque Romanæ Purpuræ splendor eos tueri potest. Cardinalis de LUGO in *Christiana Morali nullius auctoritatis est* huic juveni Theologo, utpote *magnopere pronus in fibulis Christianæ Ethices laxandis*, (a) quas P. Concina nescit constringere, nisi rupto vinculo Christianæ Charitatis. Unde præstantissimi hujus Cardinalis opinionibus & verbis passim maligna glossemata appingit. Quando Cardinalis hic de Contractu trino agit, illique potissimum opponi posse Bullam Sixti V. agnoscit: refert eodem simul loco, quidquid tum sibi tum aliis circa illam Bullam respondendum videbatur: ad alia dein ordinatè & sine confusione transiturus ait: *hoc ergo supposito, ne iterum ad eam Bullam redeundum sit* &c. (b) quibus verbis amarulentam falsamque hanc glossam affigit P. Concina: *illam (Constitutionem Sixtinam) ab universa sua disputatione rejicit, ne inturbetur humanum ratiocinium.* (c) Displicet huic Viro, nisi more suo omnia perturbentur, & confundantur sine ullo ordine.

- (a) *De usur. contr. trin. fol. 130. 131.*
 (b) *De F. & F. tom. 2. disp. 30. sect. 4. n. 38.*
 (c) *Cit. fol. 131.*

§. 318.

præter
alios Theo-
logos,

Non repeto probrosa dicta, & criminationes in P. Pichler jactas, quas abunde recensuimus. (*Diss. II. à §. 144.*) neque falsas imputationes in Lessium & Tamburinum: (*ibid.*)

conciliandam ita hæc verba sumit, acsi diceret Gibalinus, à Summis Pontificibus damnandum, vel prohibendum non esse hunc contractum: *quid?* exclamat Casuista Venerus, *quamvis timeretur fraudis & usuræ periculum in hoc trino contractu, non propterea à Summo Pontifice, præmisso serio examine improbandus esset?* (f) Gibalinus Jurium peritissimus optimè noverat, convenientissimè damnari & prohiberi à Legislatoribus actus ex natura sua indifferentes, ex quorum tamen frequentatione ob locorum, vel personarum circumstantias peculiare periculum posset imminere Reipublicæ. Non veretur tamen P. Concina dicere: *Divina monita S. Pauli de periculo vitando, jam penes Moralistas, quos refellimus* (refellit autem Gibalinum) *obsolevere.* (g) Imò adeò hujus authoris impugnationi est intentus, ut indignetur, si quid in eo inveniatur, quod improbare non possit. Unde dum Gibalinus de quodam contractu loquens interrogat: *in eo contractu quis periculum usuræ non agnoscit?* mox subjungit P. Concina stomachabundus: *comprime clamantem hanc tuam interrogationem: justisque potius, opportunisque exclamationibus nostris aures præbe.* (h) Sileant ranæ, dum Jupiter tonat! *Artem exclamationum sibi quarto modo propriam putat P. Concina, sibi que monopolium illarum arrogat. Quarum autem exclamationum? justarum nempe & opportunarum, quibus interrogat identidem: quis commenta tam inepta, tam bono sensui adversa ferre valet, quin se deridendum propinet?* (i) *En quàm puerilia, ridicularia, bonoque sensui repugnantia obtrudere audent!* (k) *Hi* (Theologi) *sub calamistro pietatis & Zeli lucrandarum animarum ea non semel honestant, quæ Ethnicis ipsis horrorem ingerunt, & scandalum gravissimum.* Hæ exclamationes justæ & opportunæ videntur Religioso authori, qui scientiam Sanctorum venditat: *Nos verò & docti omnes in Sanctorum scientia &c.* (l) Bene tamen prævidet, aliquos dicturos, *has Rigoristarum & Phanaticorum consuetas exclamationes esse.* Istos autem ad incitas redigit, & alia peremptoria

exclamatione, cui opponi nihil possit, compescit, scilicet: *O tempora! O Mores!* Quàm accuratus autem sit P. Concina in confutando Gibalino, specimen præbet, dum alicubi (m) ponit Rubricam: *auctorum Catalogus contextus à P. Gibalino expenditur.* Et tamen mox fatetur, se tanti non fecisse istorum auctoritatem, ut tædium fastidiumque suscipere voluisset eos omnes examinandi. Scilicet majore voluptate legit Opera Calvinii, Bezæ, Brentii, Buceri, Molinæi, Salmasii &c. ad confundendos juniores, id est, suæ ætatis Casuistas.

- (a) *De usur. contr. trin. fol. 149.*
 (b) *Fol. 156.* (c) *Fol. 178.* (d) *Fol. 227.*
 (e) *Fol. 62.* (f) *Fol. 63.* (g) *Ibid.*
 (h) *Ibid.* (i) *Fol. 57.* (k) *Ibid.*
 (l) *Fol. 52.*
 (m) *Fol. 169.*

§. 320.

Mahometem & Hæreticos frequenter adducit P. Concina ad confundendos Theologos Morales Catholicos, ea argumenti soliditate, qua Mahometem temperantiæ magis studiosum dicerem, quàm Patrem Concina: dum Mahometes vinum suis prohibet, quod permittit P. Concina, etiam diebus jejunii extra refectionem. Narrant, (a) quòd multorum annorum spatio vel semel gustasse vinum, Sacerdotibus Mahometanis in maximam vertatur ignominiam & infamiam, usque eo, ut si aliquis Sacerdotum vel Judicum, testis etiam contra Judæum, qui Turcis sunt odiosissimi, producat, si Judæus ille probare poterit, hunc Sacerdotem vel Judicem toto duodecim annorum tractu accusationem hanc antecedente, unum vini haustum bibisse, Sacerdos vel Judex quantuscunque, eo ipso tanquam infamis & intestabilis à testimonio dicendo repellatur. Quis hæc allegare sustineat ad confundendum P. Danielem Concina, qui

A catholicorum doctrinas opponit P. Concina Catholicis:

tantum temperantiæ rigorem nec sequitur, nec ab aliis exigit. Possset illi in aurem dici, quod SS. D. N. BENEDICTUS XIV. (b) ad Archiepiscopum quemdam ejusdem Sacri Ordinis scripsit, sicuti laudabilis foret ejus industria, si acatholicos Authores in iis, in quibus Romanæ Ecclesiæ adversantur, confutare aggressus esset; ita reprehensioni obnoxium se facere, dum illorum libros ad impugnandas Orthodoxorum sententias perlegit & transcribit.

(a) Guilielmus REGINALDUS in *Calvino - Turcismo lib. 2. c. 10.*

(b) *Bullar. tom. 1. Const. 113.*

§. 321.

*Quos ipse
male im-
pugnat:*

Et quibus demum rationibus refellit Authorum Catholicorum sententias? Abunde ostendimus (*Dissert. II. & III.*) quàm debilibus, æquivocis, & ex malevola interpretatione desumptis argumentis innitatur, solisque frequenter exclamationibus rem omnem confectam putet, modò ad lacrymas, modò ad risum Lectores excitando, scilicet ad imitationem Christi, de qua gloriatur. (§. 312.) Nam sibi non succensendum dicit, *si plura Casuistarum inventa modò lacrymis defleat, modò jocis & salibus perfricet.* (a) Unde alicubi (b) textum paucis lineis constantem inchoat à lacrymis (*quicumque hæc secum animo serio reputaverit, comprimere vix lacrymas poterit*) de his autem ciendis desperans, finit ridendo: *non habeo, unde meliùs refellam inauditaparadoxa, quàm deridenda proponendo.* Nihil verius ullibi à P. Concina dictum puto, quàm quòd non habeat, unde meliùs refellat quorundam authorum opiniones. Argumentorum defectum opportunè suppleat carchinni. Fingit paradoxa, quæ deridenda proponat, dum non invenit solidam rationem, qua opiniones Authorum oppugnet. Apud S. AUGUSTINUM (c) inter colloquentes unus dicit: *nihil mihi tam ridiculum, quàm ista definitio videtur.*

Reponit alter: fortasse; pedetentim tamen quaeso, ut ratio præveniat risum tuum: nihil enim sædius risu irrisione dignissimo. Splenem & stomachum Patri Danieli inter alia movet argumentatio, qua Evangelica Dogmata opinionibus in scholas recens inductis comparantur. At quis tam stolidæ Theologiæ reus est? Inconcussa manent Evangelii dogmata. Id nonnunquam dubitatur, an hoc vel illud negotium recens celebrari coeptum, istis immobilibus principiis conforme sit, vel non: & in hoc dubio potest nonnunquam, re pensiculatoriùs considerata, aliqua opinio prævalere, quæ antea aliis displicuerat. Si de Legibus humanis loquamur, simile quid quotidie occurrit in scholis, ubi disputatur, an hoc vel illud negotium sit legibus conforme; an hæc vel illa ratio testandi sustineri juxta Leges aut Canones debeat. Sæpe integræ scholæ sibi adversantur: neutra tamen pars potest alteri impropere, quòd leges antiquas conculcet, quòd novas leges inducat: sed potiùs utraque pars profitetur venerationem erga leges. Imò omnis fervor controversiæ inde exurgit, quòd utraque pars veteres leges & Canones velit accuratè servatos. Exemplum in re Morali præbent Montes Pietatis. Nemo propterea adeò nugatorius est, ut Jurisprudentia, aut *Theologia media* opus esse censeat.

(a) *De usur. Contr. trin. fol. 57.*

(b) *Ibid. fol. 143. 144.*

(c) *Lib. 1. contra Academ. c. 5. n. 13.*

§. 322.

Tantus aliorum Authorum contemptus honestiori causæ adscribi vix posse censetur, quàm erroneæ persuasioni, qua ^{Nimirum} P. Concina, Philautiæ pro humanæ fragilitatis conditione ^{sibi confisus.} non omnino expers, leviculas rationes à se excogitatas, & æquivocationes fortè malè intellectas, pro evidentibus demonstrationibus, & ineluctabilibus argumentis habet, vel habere

bere se simulat : probra etiam omnia & censuras conjici in aliorum opiniones posse existimat, quæ necessaria consecutione ex illis sequi demonstrare sibi videtur. Cùm igitur omnia, quæ sibi ad Authores quosdam contemptui exponendos in calamum fluunt, demonstrata putet : consequens est, ut omnia sibi licere existimet. Adversarios suos cæcutire, & puerilibus ineptiis implicari, se autem puriore luce perfusum credit, qua alios quoque irradiare cupit, dum identidem jactat, se omnia pleno in lumine ponere, licet revera meras tenebras affundat. Excusat quosdam (præcipuè digitum intendit in Italum interpretem Broederfenii) *ob bonam fidem ignorantiam partam : verum enim vero si in tanta lucis plenitudine cæcutire pergant, certè non video, qua in posterum ratione suffragari eis bona fides possit.* (a) Adeò magnificè sentit P. Concina de Sole illustrissimo, quem exhibet in suis libris cæcutienti Italiæ, de qua ibi loquitur. Sentire videtur vir iste cum illo Doctore Hispano, Bartholomæo de Albornoz, (b) rerum veritatem in profundissimo quodam puteo depressam occultari, & delitescere, & singulo quoque anno ad latum digitum assurgere, & quanto quisque visus acumine & perspicacia præstat, tanto magis illam attingere, & facilius intueri. Cæteris igitur cæcutientibus, lynceis oculis præditus P. Concina, veritatem quæ doctissimos viros hucusque latuit, de facie ad faciem aspexit, perspicacique intellectu suo penetravit. Sæpe tamen videtur P. Concina, dum eam crinibus invitam vult ad se trahere, inanem veritatis umbram sectari.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 387.*(b) Apud Felic. DE SOLIS *de Censib. c. 4. n. 2.*

SECTIO II.

Responso ad Digressionem P. Concina contra Authorem primæ Dissertationis.

§. 323.

Dissertatio prima, quam de hoc Usurarum argumento *P. Concina* in hujate Academia publicè propugnavit quidam Ec-
 clesiæ Collegiatæ Canonicus, Franc. Jos. Barth, dono *carpit*
 nescio cujus (certè non meo) obvenit R. P. Danieli Conci- *prima Dis-*
 na eo fere tempore, quo Præfationem scribebat, *sertatio-*
nis
Christiane Dogmatico-Morali præfigendam. Hujus Caput XI.
 impendit lapsibus, ut ait, meis emendandis: imò per alios
 etiam Theologiæ suæ Tomos, quorum novem nuper ob-
 tinui, brevis illius Dissertationis, quam duodecim circiter
 foliis constare dicit, mentionem ingerere non dedignatur.
 Plautino verbo ait, (a) me in lustrandis operibus suis *apros*
in mari venatum esse. *Apros* marinos exhibet Aldrovandus:
 (b) puto me non pauca ejusmodi monstra in operibus
 illis deprehendisse: si tamen adeò jejunam prædam hanc
 credit P. Concina, miror ego quòd illi ex retibus duodecim
 foliorum expediendæ plures Theologiæ suæ paginas impendat.
 Sicut ille *opportunam Digressionem* hanc in principio sui
 operis credit: ita ego quoque in fine harum Dissertationum
 opportunum locum existimo modestæ responsioni. Nihil
 attingam, nisi loca illa, in quibus me laceffitum invenio.
 Non alium ordinem observo, quàm ut Theologi hujus ve-
 stigiis insistam.

(a) *Theol. Christ. Tom. 7. fol. 333. n. 8.*(b) *De Piscib. lib. 3. c. 12.*

§. 324.

Titulum: Circa ipsum Titulum Dissertationis, quæ Rigor Moderatus inscribitur, nodum in scirpo quærit P. Concina. Ait, si otio abundaret, se sciscitaturum, cur *Doctrina Pontificia RIGORIS MODERATI nomenclatura insigniatur?* Neque ad quæstionem hanc proponendam, neque ad responsum reddendum, multo otio opus est. SS. D. N. BENEDICTUS XIV. non magis ab opinionibus laxis, quàm ab iis, quæ nimium, & intolerabilem rigorem inducunt, alienum esse se profitetur. (a) Scitatur itaque non laxitatem, neque rigorem nimium; ergo Rigorem Moderatum, ut in aliis doctrinis, ita etiam in Encycli- ca Epistola de Usuris. Quid obstat igitur, quo minus eximium hoc Doctrinæ Pontificiæ encomium Dissertationi de Usuris præfigam? Placuit aliis hæc inscriptio: fortè nec P. Danieli displicet, qui tamen sua non interesse credit, ut quidpiam in his Dissertationibus sibi placere ostendat. Interrogatio quam subjungit: *si durus sermo sit & rigidus; ideòne falsus? si benignus & dulcis; ideòne verus?* huc omnino est imper- tinens. Adeò non abhorret prima illa Dissertatio Rigorem (modò moderatus sit) ut potius in eo versetur, Rigorem Doctrinæ Pontificiæ circa usuras ab Ingolstadiensi Academia constanter esse assertum. Rigoris autem istius specimina ibidem exposuimus, ut nec in minimo deflectamus à vera notione mutui: ut nec minimum admittamus lucrum ratio- ne mutui perceptum: ut ex nullo mutuatarii emolumento justum lucri titulum eruamus &c. Hic tamen Rigor moderatus sit oportet non excludendo justos titulos, aut legitimos contractus, neque convitiis aut calumniis insectando illos, qui in controversis opinionibus aliud à nobis sentiunt. Im- moderatè autem rigidi principia adstruunt, vi quorum elimi- narentur varii justii tituli aut legitimi contractus: aut aliorum opiniones eorumque authores magno fastu contempnunt,
suis

suis opinionibus longè ineptioribus inflexibili pertinacia in-
hærentes.

(a) *Epist. Encycl. de Extensione Jubilæi, quæ incipit Celebrationem
magni Jubilæi. dat. 1. Januar. 1751.*

§: 325.

Ægrè fert P. Concina, Commentario suo in Epistolam ^{Suaque} Encyclicam, & Tractatui de Usura Contractus Trini (^{confusionè} de his enim solis locutus fueram) objici, quòd nullus in iis re-
periatur ordo, quòd mera confusione misceantur omnia. Responsionis loco ad quemcunque Lectorem provoco. Fir-
miter mihi persuadeo, omnes illorum Tractatum Lectores una cum ipso P. Concina non aliter sensuros esse. Huc enim
pertinet, quòd in Commentario (a) ad Lectorem præfatur: *unum à te peto, efflagitòque, ut nonnulla calamo properante repe-
tita ignoscas. Si plus otii fuisset, brevius, politiusque opus prodi-
ret.* Quibus verbis videtur insinuari, per Commentarium Concinianum id accidisse sapientissimæ Epistolæ Pontificiæ, quod ne suis Pandectarum libris contingeret, sollicitè cavebat Justinianus Imperator, Commentarios in illos libros severè prohibens, *ne verboritas eorum aliquid legibus nostris adferat ex confusione dedecus.* (b)

(a) *Fol. XII.*

(b) *L. 1. §. 12. & l. 2. §. 21. C. de vet. jur. enuel.*

§. 326.

Miratur Theologus Dogmatico-Moralis ^{Apublico} adolescentum in- ^{Professere}structioni addictos, pretioso otio abuti, ut in malè confarcinata opuscula sua stilum arment. Meum non est, ut vel de aliis opusculis P. Danielis Concina, vel de consilio eorum, qui contra ipsum scripserunt, rationem reddam. In meis certè Dissertationibus Auditorum meorum instructioni non defui. Nec

Diff. III,

G g

no.

nomen, nec Opera hujus Authoris tanti apud me fuissent, ut calamum admoverem, nisi eorum, qui me audiunt, interesse credidissem, ut genuinam Pontificiæ Sedis doctrinam de Usuris, quam SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. in suis Literis Encyclicis tradidit, intimiùs perspicerent, conformémque agnoscerent iis Juris Pontificii principiis, quæ in quotidianis Prælectionibus percipiunt.

§. 327.

Notata,

Dixeram ad Lectorem, (*Diss. I. fol. 3.*) quorundam libros similes videri turbido & ex intimis recessibus agitato vortici &c. P. Daniel Concina per ironiæ figuram in hac similitudine urbanitatem, comitatem, & moderationem desiderat. Quorundam libros hac nota signandos esse, nemo negabit: de nullo certo Authore, de nullo certo libro id scripsi. Si P. Daniel Concina in suis libris aliquid deprehendat, quod ab ejusmodi vortice abluere non videtur, & ex ea causa hanc similitudinem sibi applicet, me non invito, nec invitis fortè etiam aliis Lectoribus id faciet.

§. 328.

oppositam

Putat P. Daniel, totam doctrinam meam in 200. §§. intersectam, decem §§. expediri commodè & perspicuè potuisse: sed novam Wolfi methodum fucum mihi forsitan fecisse, qua nulla ineptior ratio tractandi argumenta Theologica. Fateor, me refutationem Patris Concina non tantùm ad decem §§. sed ad duo, vel tria verba, vel potiùs ad tacitum contemptum constringere potuisse. Verùm, ut dixi, (§. 326.) Epistolam Encyclicam Summi Pontificis de Usuris ob oculos ponere Auditoribus meis volui: qua occasione proferendus fuit sensus Doctorum Ingolstadiensium circa præcipuos Epistolæ hujus articulos, ut obviaretur dicteriis Concinianis in altera Dissertatione allegandis. A nemine igitur fusiorem doctrinam, sed potiùs brevitatem à multis incusatam deprehendi.

§. 329.

§. 329.

Quod ad methodum attinet, possem retorquere ipsa *Perspi-*
 verba Conciniana in alium detorta: (a) *si doctrina eadem est, cuam me-*
quid methodum præcisam, atque perspicuam cavillaris? Qui Wol- *thodum.*
 ffi methodum à me affectatam dicit, ignorare se demonstrat
 Wolfii methodum, ac cæcè damnare. Non me profiteor
 Wolfianæ methodi patronum: officium hoc relinquo R. P.
 D. Gregorio Rotfischer, Coenobitæ ad S. Emmeramum
 Ratisbonæ, qui nuper eam methodum ad Catholicæ Theo-
 logiæ dogmata transtulit. Id solùm observo, Patrem Con-
 cina nescio quo fato, pro defendenda etiam causa optima
 plerumque uti probationibus ineptissimis. Impugnat me-
 thodum Wolfianam primùm hoc stringenti argumento ad
 hominem: *quod nec Græcia, nec Latium novit, Sarmati, Cimbri*
Taifali, Teutoni invenerunt? (b) Absit ut Casuista Italus discat
 quidpiam ex istis Barbaris! Dein ait, (c) hac methodo uti
 non posse, nec *Advocatum* qui ad tribunal Senatorium cau-
 sam peroret; neque *Concionatorem* pro suggestu; neque *Legat-*
tum coram Principe; neque *Politicos* in Senatu: *inepta itaque*
methodus ista &c. Ego autem infero, adhuc ineptiorem esse
 illationem Patris Concina. Qui utuntur methodo Mathe-
 matica, non docent methodum Mathematicam, nec eam
 Advocatis, Concionatoribus, Legatis aut Politicis imitan-
 dam proponunt: sed Mathematica methodo docent verita-
 tes in foro, in Senatu, in suggestu, in communi sermone
 utilissimas. (d) His autem me non immitto; nam de gusti-
 bus non est disputandum. Quibusdam displicet methodus
 Wolfiana: pluribus methodus Conciniana; quia credunt,
 hac methodo nimium propagari opiniones benignas, dum
 istas ex variis Probabilistis collectas P. Concina exhibet, &
 frequenter non nisi sarcasmo, vel vana exclamatione, certè
 nullo solido fundamento impugnat, adeò ut periculum in-
 gens sit, ne opiniones, quæ ab Authoribus suis asseruntur

probabiles, hac methodo Conciniana reddantur probabiliores: nam sola nominis Conciniani autoritas plerosque ad damnam opinionem aliquam non pertrahit. Timeo, ne magni conatus à scopo aberrent.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 389.*

(b) *Theol. Christ. tom. 6. Dissert. proleg. c. 6. n. 3.*

(c) *Ibid. n. 4. seqq.*

(d) Vid. *De Methodo Mathematica brevis Commentatio*, quam Wolfius præfixit Elementis Matheseos universæ. Item *Regula præcipua Methodi Mathematica* collectæ à P. Philippo Steinmeyer. Ubi in præfatione ait: *sunt equidem, qui methodum mathematicam nondum probè perspectam non modo exhibent ipsi, sed aliorum etiam risui & contemptui exponere laborant. Enimvero hos ego arbitror contra phantasmata potius sua, quàm contra methodum pugnare.*

§. 330.

Cavillationes

Has objectiones suas contra meam Dissertationem *quiquilias* vocat P. Concina, seque aliquid *solidi* quod objectet, habere insinuat. Ait, *gravem dicam* me adscripsisse P. M. Laurentio Berti, Commentarii sui Approbatori, dum scripsi, ignorare me, *an seria mente approbator Conciniani Commentarii delectationem legentium præfagiat*. Non exigent, puto, Approbatores, ut singula elogiorum, quibus libros ornant, verba ad severam trutinam ponderemus. Si methodum & eruditionem (a) in libris præclari istius Viri Laurentii Berti attentius considero, magis semper firmor in dubio meo, an approbando libros Patris Concina seria mente præfagiat delectationem legentium, nisi fortè eorum, qui delectantur legendis Satyris. Hoc dubium non injuriam infert approbatori, sed laudem potiùs.

(a) Alias qualitates discutiendas relinquo Archiepiscopo Viennensi in Gallia.

§. 331.

§. 331.

Ludit porro P. Concina variis sarcasmis in Professoris *Varias* Ingolstadiensis *Logicam* ex eo, quòd D. Canonicus ille, qui Dissertationem primam publicæ concertationi subjecit, in Dedicatione suo proprio nomine ad Eminent. & Sereniss. Cardinalem de Bavaria directa, dixerit, quòd *insolentia libri Concini non parum lædat auctoritatem Serenissimæ Domus Bavaricæ, quæ Ingolstadiensem Academiam insigni Liberalitate & Magnificentia fundavit.* Si mea etiam faciam hæc verba, nihil in regulas bonæ Logicæ peccasse videbor. Non dicit ille D. Canonicus solummodo, quòd Serenissima Domus Bavarica hanc Academiam fundaverit, sed quòd *his præcipuè temporibus splendidiorem reddere laboret.* Quidni igitur authoritas Serenissimæ Domus, quæ rei Catholicæ firmissimum in Germania præsidium est, lædi censeatur, dum per orbem spargitur, in Academia illa, quam his præcipuè temporibus hi Principes maximopere fovent, illustrant, frequentari à suis subditis jubent, *originem atque progressum suum nactas esse monstrosas chimæras; novam, prodigiosam, atque inauditam Theologiam: (a) haberi veluti opus ejusdem Universitatis, (b) quod adoptat damnatas hæreticorum sententias, vetera & nova Paradoxa erronea conjungit, & errorum portentosam efficit chimæram, (c) ex qua horrendæ blasphemie necessariò consequuntur. (d) Ex hac scribendi insolentia si quis lædi auctoritatem Principum Bavaricæ arguat, non geometrica argumentatione, vel Wolfiana methodo opus habet, ut sanum intellectum convincat. Verùm ea omnia, quæ hucusque objecit P. Daniel Concina, inter quæquillas, uti ipse supra nominavit, reputanda censet: nam ad *seria* se progredi dicit.*

(a) *De Usur. contr. trin. fol. 259. 261. 262.*(b) *Ibid. f. 269.*(c) *Ibid. fol. 286. 289.*(d) *Ibid. fol. 283.*

Et ironias Seria ironia conqueritur, quòd adversus unum Fratrem Danielem, misellum homulum, tot scriptorum agmina insurgant, & Trivultiani in Gallia, & Bollandistæ in Belgio, & Bavari in Germania, & Longobardi in Italia. (a) Si Ismaël olim conquestus fuisset, quòd manus omnium contra eum: mox responsum ferus homo tulisset, quia manus ejus contra omnes: & è regione universorum Fratrum suorum figit tabernacula. (b)

(a) Ad hanc querelam non sine specie factus propositam observat Author di Storia Letteraria d'Italia vol. 2. pag. 52. che anche contro un Incendiario, il quale da una ad altra Città andasse appiccando fuoco, da tutte le parti si griderebbe contro di lui, ne questi potrebbe già ciò recarsi se non pazzamente a vanto &c.

(b) Genes. XVI. 12.

Opposit. Magis seriæ querelæ occasionem dedit D. Canonicus Barth, dum in Literis Dedicatoriis patrociniū Eminentissimi Cardinalis de Bavaria implorat pro tuenda Universitate Ingolstadiensi. Desperatæ causæ argumentum hoc esse, & honestos literatos quàm maximè dedecere putat P. Concina. Desperatam ergo causam egit P. Daniel in libro suo de Usura Contractus Trini, cujus quinta Dissertatio præcipuè animos Ingolstadiensium commovit. Ibi enim in Epistola Dedicatoria, Eminentissimi Cardinalis, cui librum illum consecrat, & ipsius Summi Pontificis Patrociniū iteratò implorat his verbis: ad Tuum, Princeps doctissime, confugio patrociniū, Tuūque etiam atque etiam imploro præsidium. (a) Utriusque Vestrum iterum præsidium imploro: quandoquidem hoc novum pro Ecclesiæ doctrina certamen novos mihi parituum, imò jam peperisse adversarios facile quisque novit. (b) An igitur illi, qui contra adversariam tantis munitum clypeis publicam con-

cer-

certationem sustentaturus est, ægrè feratur, si de Patrocini-
nio potenti sibi & Universitati Ingolstadiensi prospiciat?

(a) Fol. IX. (b) Fol. XVIII.

§. 334.

Hæc eruditionis gratia se delibasse dicit P. Concina. Post-
quam igitur primùm quisquilias, dein solida, mox seria, in-
super eruditionis gratia quædam proposuit, demum ad id quod
caput est, accedit. Legit in Præfatione meæ Dissertationis pri-
mæ, quòd in quinta præcipuè Operis Dissertatione, *Acade-*
miam Ingolstadiensem... veluti PESTILENTIÆ CATHEDRAM,
è qua horrendæ blasphemæ, & virulentæ hæreses doceantur, or-
bis totius execrationi & ludibrio exponat. Hanc sibi impactam
calumniam & afflictum crimen magna confidentia à se amo-
liri conatur. Si in citata Dissertatione, ait, sive in quolibet opere
meo reperiatur scriptum, præfatam Academiam esse veluti cathe-
dram pestilentie, Opera mea omnia carnificis manu flammis combu-
rantur. An de sola hac voce Cathedra Pestilentie, conquere-
ritur P. Daniel? Nequaquam. Pergit enim: si in citata Dis-
sertatione, aliòve libro meo quid vel simile offendatur, unde P.
Zech eruere legitimè præfatam imposturam potuerit, eidem libri
mei subjiciantur pœnæ. (a) Consueta hæc est animi præfiden-
tia in hoc authore, quam paucis retundo.

(a) Graviorem pœnam sibi his verbis dicit P. Concina, quàm di-
caverit in Literis ad Scipionem Maffejum datis 1. August. 1750.
*Io ho sempre pregati, e dirò provocati tutti quelli, contro ai quali
ho scritto, che mi additino una sola parola d'ingiuria, o di strapaz-
zo contro alle persone, con promessa ferma di volerla subitotrat-
tare, essendo persuasissimo, che così debba fare Ogni Cristiano, non
che Ogni Religioso.*

§. 335.

Ingolstadiensibus impactam

Si nomine CATHEDRÆ PESTILENTIÆ intelligam cum S. Augustino *perversam doctrinam*, (a) argui non poterō: doctrinam Patris Pichler, quam P. Daniel exagitantem sibi sumit, in Universitate Ingolstadiensi publicè ex cathedra traditam, & libros ejus fere integros ad calamum ibidem dictatos fuisse meminimus: imò asserit (quamvis falsò) P. Daniel, illud opus à Cancellario hujus Universitatis approbatum, & propterea librum illum haberi veluti opus ejusdem Universitatis: (b) doctrinam quoque in eo contentam, originem & progressum suum nactam esse in Universitate Ingolstadiensi. (c) Et proh qualem doctrinam! quæ scilicet omnium errorum scaturigo est: Deum ignorantem efficit, & hominum regimini illum subjicit: leges omnes naturales evertit, & religionem Catholicam hostium sibilis, & derisioni objicit: (d) per quam approbante Almæ Universitatis Cancellario, traduntur blasphemiae incredibiles: Principes supra Divinum Tribunal evehuntur, illorum arbitrio leges ipsæ Dei subduntur: & Primatus Divini Legislatoris manifestè evertitur, adeò evidenter, ut nemo vel in dubium revocare possit: (e) qua admissa doctrina, Deus prohibendo usuras, bonum commune rerum publicarum perturbavit, subditos oppressit, ignorantem se prodidit in publici boni provisione, imò injustitiam maximam irrogavit universo humano generi. Unde compellitur interrogare P. Concina, callentiorēsne sint Universitatis Ingolstadienæ Professores eorum quæ noxia sunt, aut congrua Reipublicæ, quam Deus ipse? (f) Doctrina adeò portentosis monstris foecunda, ut ea perlecta P. Concina sibi somniare videatur & delirare. (g) An non in Cathedra Pestilentiae sedere illi existimantur, qui ejusmodi doctrinam tradunt? An non Cathedram Pestilentiae vocare arguitur P. Daniel scholam illam, ex qua adeò abominanda, portentosa, & blasphemis turgens doctrina prodit? Ex Academia Ingolstadiensi, tanquam portentorum horum matre, eam prodire P. Daniel affirmat: an non eruere inde licet,

cet, à P. Daniele Academiam Ingolstadiensem veluti *Pestilentiae cathedram orbis totius execrationi & ludibrio exponi*? P. Concina *ad Universitatem Ingolstadiensem causam istam appellat*. Ne in causa propria Judicem hæc agere videatur, iudicio ego eam relinquo Literatis omnibus, moderatiõnis non ignaris, an P. Concina contumeliosæ criminationis, an verò ego *imposturæ* reus sim. Poenam ignis, quam suis libris ipse dictat, non exequetur Academia Ingolstadiensis: sufficit mihi Judici, quòd reus seipsum poenæ offerat. Turpior nota nomini Authoris inuretur, quàm flamma posset inurere libris. *Ingeniosos sæpe ironicè vocat Ingolstadienses*. Certè adeò stupidi non sunt, ut post tam horrendam diæteriorum grandinem, credant nullum verbum minùs modestum è calamo Patris Concina in se unquam excidisse: solos errores Cathedræ Ingolstadiensis salibus perfricari, exactis tamen omnibus ad leges honestatis, Charitatis & Veritatis, prout ipse protestatur. (h)

- (a) *In psalm. 1.*
- (b) *De usur. contr. trin. fol. 269.*
- (c) *Ibid. fol. 262.* (d) *Fol. 268.*
- (e) *Fol. 280.* (f) *Fol. 284.* (g) *Fol. 285.*
- (h) *Comment. fol. 168.*

§. 336.

Quæris Reverende Pater, cur in prima mea Dissertatio- *Maie*
ne verba tua non rescripserim? cur non paginam? &c. Facile respondeo tuæ interrogationi: quia nolui more tuo eadem identidem repetere, necessariò hæc verborum & paginarum designatio differenda erat in locum proprium. Secunda & tertia Dissertatio, ubi juxta Divisionem in prima constitutam, de Moderatione à Te læsa differendum erat, hanc allegationem sibi propriam vendicavit. Non est igitur, quòd roges Universitatem Ingolstadiensem, quam pro com-
Diss. III, H h pen-

pensanda contumelia in libris tuis illata insignem & revera de Ecclesia Catholica optimè meritam prædicas, ut à talionis pœna misericorditer me absolvat: neque te torqueat Reipublicæ literariæ de me iudicium. Comprobatum à pluribus fuit Viri summi, quem inter Adversarios tuos nequaquam numeras, iudicium, quod in Epistola alteri Dissertationi præfixa ad Eminentissimum Cardinalem QUIRINUM scripsi, probare se in priore Dissertatione omnia, præter Modestiam, quæ erga talem Adversarium videretur nimia. Sarcasmis tuis, Reverende Pater, negotium tuum non conficies: novit Respublica literaria artes tuas.

§. 337.

Purgat: Audire juvat, quam ansam scribendi mihi dedisse fateatur P. Daniel: primùm quòd confutaverit opinionem, quam P. Pichler, Professor Ingolstadiensis, contra communem Theologorum Catholicorum doctrinam defendit. Dein, quòd plura absurda, ut Theologi omnes solent, illam consequi evicerit. Primum quod attinet, socium me habet P. Daniel in confutatione opinionis Pichlerianæ, ut patet ex *Dissert. II.* à §. 239. Dein si absurda ex ea doctrina saltem verosimili argumento erueret, nemo ægrè ferret. Verùm boni Superi avertant ab Ecclesia Catholica, ut Theologi omnes soleant ejusmodi malevolos impetus nomine *Theologicæ argumentationis* venditare. Veram scribendi causam aliàs prodidi. (§. 326.) cur autem Tractatus Concini mentionem frequentius interseram, abunde ex dictis patet. Scilicet tanta verborum intemperie Viro optimo, de re Catholica præclarè merito, foedus cum hæreticis objicere, blasphemias, opinionum portenta affingere: Universitatem Ingolstadiensem tanquam matrem horum monstrorum diffamare, & id quidem circa talem opinionem, quam ipsi Professores Ingolstadienses à Romanis Doctoribus didicerunt, & quæ longè frequentius in aliis Aca-

demiis

demiis hucusque tradita fuit, & hodie dum traditur: & quidem hæc omnia præstare per mera sophismata, ineptasque declamatiunculas, ut fusè in *Dissert. II.* ostensum est: hæc planè dederunt ansam prodendi sensum justidoloris. Omnes igitur, qui alteram & tertiam Dissertationem meam legere voluerint, convicti erunt de veritate criminis, quod in Præfatione primæ Dissertationis Patri Concina imposui: poenam suis libris ipse dictat. Sed MODERATIONEM, quam in ipsius libris non reperimus, exhibebit Universitas Ingolstadtensis contra confitentem.

§. 338.

Alterum quod tanquam capitale ex prima Dissertatione *Movetque* mea objicit, sunt verba illa: *quidquid Moderationis in iisdem Literis (BENEDICTI XIV. de usuris) occurrit, id omne respuit & proculcat Commentator Italus.* Ex his verbis infert, se tanquam Pontificiæ Decretalis contemptorem & conculcatorem traduci. Imò capere non potest partitionem harum Dissertationum in Rigorem & Moderationem. Nam ait: *Rigor, quem acceptant Professores Ingolstadtenses, moderatusne, an immoderatus? si secundum; immoderatum ergo rigorem Pontifex docet. Si primum; futilis ergo, & inepta distinctio &c.* Jam suprâ (§. 324.) inter quisquilias suas oppositionem de inscriptione harum Dissertationum movit. Sentit credo, quòd sit argumento & homini apta. Nemo tam hebes est, ut inter contemptum Constitutionis, & neglectam ejus Moderationem discrimen ignoret. Qua ratione P. Concina violet & proculcet Moderationem Pontificiam, abunde ostendit mea *Dissertatio II. & III.* Partitionem Dissertationum in Rigorem, & Moderationem Decretalis Pontificiæ qui non capit, omnis Moderationis expers sit oportet. Quis improbabit Panegyrim de S. Jacobo, inscriptam: *Zelus dulcis*, in cujus prima parte laudaretur ejus Zelus; in altera Zeli dulcedo? & econtra

Philippicam in quempiam Casuistam, inscriptam: *Zelus amarus*, eadem divisionis forma servata, præmissis textu ex epistola S. Jacobi III. 14. *Si Zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari &c.* Seu magis ad hominem, an adeò inepta esset partitio, si quis illustraret Rigorem Summi Pontificis, & Commentatoris Literarum Pontificiarum, illum quidem *Moderatum*, hunc *Immoderatum*. An censeretur hic Panegyrista peccare contra leges bonæ divisionis?

§. 339.

Ineptas

Insinuabam *Dissert. I. §. 118.* ad rem ibi tractatam, non pertinere Ironiam de Probabilismo & Probabilistis, eorumque fervore in vindicanda Ecclesiastica Potestate &c. Jam reddit justam nominati Probabilismi causam P. Concina; quia *P. Pichler leges naturales & divinas PROBABILITER conditionatas asserit, hominumque in scenore probando, arbitrio subjectas.* Frustra P. Concina amarulentam suam ironiam in Probabilistas dulcorare satagit. Nam nequaquam ibi agitur de opinione, quam P. Pichler tanquam *probabilem* asserit: sed agitur de quadam propositione, quam, ut in *allegato §. 118.* ostendi, hausisse P. Pichler potuit ex Cardinale Cajetano, & Dominico Soto, non probabilismi, sed rigoris potius nimii circa usuras accusatis: ut proin propositio Patris Pichler, de qua ibi sermo est, non tam à Probabilismo, quam à Rigorismo provenire dicenda sit. Impertinens igitur erat Ironia illa; & futilis ejus defensio.

§. 340.

Questiunculas,

Ajebam eodem loco, nec fautorem, nec amicum me esse mitissimi Probabilismi. Plenum ex hac attestazione gaudium sentiret P. Concina, nisi illud interturbaretur per vocem *mitissimi*. Quid igitur? An omni Probabilismo renuntian-

tiandum est? Etiam quando opinio est inter probabiles probabilissima? Neutiquam. Sed cupit scire P. Daniel, an *sim saltem mitis, mitioris, benigni vel benignioris Probabilismi fautor & amicus?* Quid ista ad presentem causam? Imò, ait P. Daniel, *hoc patifaciendum superest.* Siccine ergo paucis me expedio. Jam dudum constitui, cum nullo mero *Casusista* de Probabilismo disceptare: etiam P. Concina non exiget, ut in sui gratiam ab hoc proposito discedam.

§. 341.

Non probat P. Concina, quæ ego *injustè & hallucinatio-* *Ad cau-*
ne deceptus scripsisse ipsi videor *adversus R. P. Eusebium Amort* *san suam*
Virum Cl. & de Republica litteraria quàm meritissimum, sibi que non perti-
amicitiæ fœdere junctum. Solatio sit Patri Danieli, quòd mihi *mentes,*
 optimè conveniat cum R. D. Amort. Circa ea, quæ in *prima*
Dissertatione §. 176. scripsi, neque deceptum me existimo,
 neque injustitiam commisisse. Ejusdem *Questioni Morali*
 paucas lineas, cum pluribus opus non esset, opposui in
Dissertatione II. §. 275. quæ ipsi adedò satisfecerunt, ut me
 commendaverit à *Moderatione animi.*

§. 342.

Reliquam doctrinam de usura in *Dissertatione I.* pro- *Laxa de-*
 pugnatam, omnibus calculis probat P. Concina. Dubito *strina*
 an æquè benignum iudicium sit formaturus de doctrina *Strina*
 Dissertationis II. & III. Unam tamen propositionem in *Co-*
 rollariis Num. 19. Dissertationi primæ adjunctam, Ecclesiæ
 doctrinæ adversari credit, hanc scilicet: *Ut Clerici ex Rediti-*
bus Beneficialibus licitè & validè testentur ad causas profanas, ef-
ficere potest consuetudo rationabilis: quòd autem consuetudo ita te-
standi per totam aliquam Diœcesim illimitatè vigens, sit rationabilis,
difficile probatu est. Hanc propositionem non tantùm in *Præ-*
 H h 3 *fatio-*

fatione Tomi I. Theologiæ Christianæ breviter perstringit : sed etiam Tom. II. fol. 5. inter propositiones nimium laxas collocat, & fusiùs impugnat fol. 109. § III. Uti possum verbis hujus Authoris, quod *injustè & hallucinatione deceptus* me infectetur. Gaudeo tamen, oblatam mihi occasionem explicandi mentem meam, etiam alibi hæc folia lecturis : in hujate enim Academia notus omnibus est animus meus testamentis his Clericorum & prætenfæ consuetudini, aut statutis consuetudini huic innixis circa hæredum profanorum successionem minimè favens. (a) Utor circa hæc illo Plautino : *Leges mori serviunt : mores autem rapere properant, quæ sacrum, quæ publicum.* (b) Unde etiam omnes facillè intellexerunt, in allegata propositione impugnari hanc consuetudinem, sed modestè : cujus modestiæ causam jam dabo.

(a) Huc non pertinent ea, quæ circa Bona Clericorum ab intestato morientium observantur in Bavaria, juxta specialia Concordata cum Episcopis, nominatim cum Augustano, anno 1684. art. 10. Cum Passaviensi, anno 1690. art. 21. & pro Diœcesi Ratisbonensi juxta Decretum anni 1698.

(b) *In Trinamio act. 4. scen. 3.*

§. 343.

Circa testamenta Clericorum

Viget, ut in hac Provincia omnibus notum est, in vicinis quibusdam Diœcesibus consuetudo, (a) qua Clerici absque ulla differentia bonorum, quæ vel ex Beneficiis Ecclesiasticis, aut aliunde ex titulo profano acquisiverunt, liberè testantur etiam ad causas profanas, Episcopo non tantùm non repugnante, sed etiam ad literam exequente has ultimas voluntates. Alicubi modica data pecunia hanc libertatem redimunt : vel detractis pro causa pia paucis aureis obligationi suæ satisfecisse creduntur. In Diœcesi Eustettensi, in qua scribo, libertas testandi ortum habet ex Privilegio Bertoldiano, dato anno 1364. Eo tempore, ut loquitur Bertoldus

dus Episcopus in suis Literis, Laici morientium Clericorum
 res certatim diripiebant, adeò ut aliquando, antequam anima
 migret à corpore, ablatis lectis, supelleçtilibus, & facultatibus aliis,
 relinquuntur corpora solo strata, & qua tradantur Ecclesiasticæ se-
 pulchræ, desit substantia. Unde Clerici occasionem sumebant,
 inutiles sumptus faciendi, & res suas vanè dispergendi, di-
 centes sibi nil velle in vita detrabere, ex quo post mortem rebus suis
 à laicis taliter spoliarentur, & aggregata laboribus alieni diripiant, nec
 de eorum substantia provideatur domesticis vel amicis. Huic malo
 remedium positurus Bertoldus, rebus gestis clarissimus, (b)
 gravissima sanctione statuit, & concedit, ut omnes & singuli...
 Clerici seculares suæ Diocesis disponendi & ordinandi de rebus suis
 mobilibus & immobilibus, & easdem donandi, testandi, legandi,
 vel coram duobus testibus idoneis suum testamentum condendi, seu
 nominandi & recipiendi executores testamenti, qui de rebus testan-
 tis disponere valeant, plena potestate gaudeant & liberam habeant
 facultatem, prout suarum saluti congruere viderint animarum. Pro-
 pterea sub pœnis gravibus prohibet, ne quis quempiam Clerico-
 rum cujuscunque gradus, conditionis vel ordinis, in personis vel
 rebus contra prædictam libertatem perturbet, invadat aliquo modo
 seu molestet in vita vel in morte. &c. Vult autem vicissim Epi-
 scopus, ut Beneficiati, qui hac gaudere voluerint libertate, singu-
 lis annis duas Missas cum nota, primam pro Episcopis, bene-
 factoribus & fidelibus defunctis; secundam pro salute vivorum Epi-
 scoporum, & Benefactorum & pacifico statu Ecclesiæ: alii verò
 Sacerdotes omnes & singuli alteram earundem Missarum sine nota,
 prout uniuscujusque conscientia dictaverit & devotio, devotè cele-
 brent & attentè.

(a) De aliis Regionibus vid. BARBOSA *Jur. Eccl. univ. lib. 3: c. 17. n. 67.* & alii apud eum citati.

(b) Vid. GRETSERI *Catalogus Episcoporum Eystetens. in recent. edit. tom. 10. fol. 861.*

Hanc sanctionem usus ipse & praxis quotidiana declarat *Ad causas profanas*, ea ratione, ut testamenta Clericorum condantur, & executioni mandentur etiam ad causas profanas, absque ullo discrimine bonorum. Usus istum mihi non probari, neque in Diplomate Bertoldiano satis fundatum esse, identidem inculco. Nam *Puncta Synodalia* à Joanne Martino Episcopo Eustettenfi Anno 1700. edita, prædictum Diploma luculenter declarant his verbis: (a) *Etsi Reverendissimus ac Celestissimus D. N. Clementissimus Bertoldiano Privilegio, virtute cujus Clerici hujus Diœceseos de bonis suis, & ab Ecclesia partis testari (intellige ad pios & non profanos usus, quia Patrimonium Christi, & Eleemosynas pauperum, Ecclesiæ vel pauperibus restituere tenentur Clerici, quæ superflua sunt) & in hunc finem testamentarios, seu ultimæ voluntatis Executores constituere possint, per hanc reformationis chartam nihil derogare intendat...&c.* Hac declaratione non obstante, opponitur mihi consuetudo plurimum sæculorum: repono ego, hanc consuetudinem mihi non videri rationabilem. Cum autem reverentia illa, qua erga Reverendissimos Episcopos, eorumque Vicarios Generales, & integra Consilia Ecclesiastica feror, non permittat, ut Concinianis phrasibus hunc usum reprobem; mentem tamen meam satis clarè aperui per propositionem à P. Daniele impugnatam, qua asserui, *consuetudinem rationabilem* efficere posse, ut Clerici ex Reditibus Beneficialibus licitè & validè testentur ad causas profanas: *difficile autem probatu* esse, quòd consuetudo ita testandi per totam aliquam Diœcesim illimitatè vigens, qualis scilicet viget in vicinis quibusdam Episcopatibus, sit rationabilis. Cum enim consuetudo contra Canones frustra allegetur, nisi probetur, eam esse *Rationabilem*, hinc omnes Moderationis non expertes, etiam *Sarmati, Cimbri, Taifali, Teutoni, Alemanni & Bajuvarii* probè

probè penetrarunt mentem meam, quòd scilicet consuetudo ista non videatur mihi rationabilis. Solus Casuista Italus linguæ hujus, qua in Prælatos Ecclesiæ reverentia exhibetur, sensum non capit. Alibi ostensum est (*Diff. II. §. 393. & supra §. 312.*) quàm ægrè hic Author ferat modestas impugnationes.

(a) *Tit. de Testament.*

§. 345.

Impugnabatur igitur Thesis mea à nonnullis, opponendo Privilegium Pontificium Clericis in Urbe Romana, vel ejus districtu intra decem milliaria decedentibus, à SIXTO IV. Const. *Etsi universis.* JULIO III. Const. *Cupientes.* PIO IV. Const. *Decens.* PAULO V. Const. *In eminenti.* concessum, disponendi inter vivos seu mortis causa in favorem quarumvis personarum aut locorum. Aiebant enim, à Privilegio bene argui ad consuetudinem: si igitur Privilegium, cujus vigore Clerici Romani testantur ad causas profanas, sit rationale, etiam consuetudinem posse esse rationabilem. Ab hoc argumento facilè se expedit P. Concina (a) his verbis: *non de eo quod Pontifices summi peragunt, sed de eo quod suis Constitutionibus agendum præscribunt, modò disputamus.* Fateor, invereconda hæc responsio in mentem mihi non venerat, quando Bullæ Pontificiæ objiciebantur. Plura impertiri in casibus particularibus summos Pontifices, aut mendacio deceptos, aut importunitate victos, verissimè dixit S. Bernardus: sed ut ad solennes Constitutiones à pluribus Pontificibus pro tota Urbe & districtu Romano confirmatas & iteratas, responsum Concinianum reponamus, permissum sibi non credunt Ingolstadienses. Quare argumento ex his Bullis desumpto opponebam Thesin *decimam nonam* inter eas, quas altero anno, scilicet 1749. pro publica Concertatione subnexui libello, quem *Præcognita Juris Canonici* inscripsi, his

Diff. III.

li

verbis:

*Authorem
falsò accu-
sat.*

verbis : *Ex Privilegio, quod alicubi datur Clericis, condendi testamentum ad causas profanas ex Reditibus Clericalibus, non potest argumentum duci ad excusandam consuetudinem.* Cùm autem nomen *Redituum Clericalium* non omnes in sensu per me intento acciperent, sed bona Clericorum in *beneficialia* & *quasi-patrimonialia* dividenda, solâque *beneficialia* sacrorum Canonum dispositioni subjecta esse crederent, proposui elapso anno 1750: aliam Thesin num. 15. adjectam primæ parti libelli, qui *Hierarchia Ecclesiastica* inscribitur, his verbis : *in Bonis Clericorum non videtur distinctio facienda inter bona beneficialia & quasi-patrimonialia : eadem igitur utrorumque ratio est quoad prohibitam dispensationem eorum in causas profanas, tam inter vivos, quàm mortis causa.* Alteri ejusdem libelli parti subjunxi Thesin quintam hanc : *Reditus Clericales regulariter adhuc hodie subjacent illi divisioni in quatuor partes, quam fieri præcipiunt Simplicius, Gelasius, aliique antiqui Pontifices.* Hanc doctrinam magis confirmant Propositiones LVI. LIX. & LXXIX. contentæ in *Nucleo Juris Canonici*, nuperrimè scilicet die decima nona currentis Mensis Julii, me præsidente publicè propugnato. Ubi dicitur, *Beneficiorum Ecclesiasticorum Reditus iisdem usibus hodie destinatos esse, ad quos expendere debebant primæ Ecclesie Diaconi, vel sequentium temporum œconomi... Stipendia pro Missis, Oblationes & Reditus stolarum impendi debere, sicut alios Reditus Beneficiales... De bonis titulo spiritali acquisitis Clericos ultima voluntate disponere non posse : tolerari tamen testamenta ad Causas pias : ad causas autem profanas ut tolerentur, consuetudinem allegari non posse.* Hæc multi incusarunt nimii Rigoris : solus P. Daniel Concina me nimix laxitatis incusat, ac Indici rerum & verborum, quæ in secundo Tomo Theologiæ Christianæ continentur, hoc nominis mei elogium inserit : *P. Franciscus Zech laxè docet consuetudinem efficere posse ut Clerici ex Reditibus beneficialibus licite & valide testentur ad causas profanas.* Si operæ pretium videbitur, ut Indicem tribus his
Differ-

Dissertationibus subnectam, potiori jure in eo legetur: P. Daniel Concina falso laxitatis incusat authorem.

(a) Theol. Christ. tom. 2. fol. 104.

§. 346.

Obfero etiam, idem fatum contingere Patri Concinae *Ex vana divinatione* in hoc argumento, quod passim alibi, dum scilicet pro assertionibus vel imputationibus suis stabiliendis ineptissimas probationes seligit. Ex mera mentis divinatione firmiter asserit, opinionem istam, quam in allegato Corollario (§. 342.) proposui, originem ducere ex doctrina Lessii docentis, quod obligatio impendendi superflua, imponatur Ecclesiae præcepto: hoc autem tolli consuetudine à me asserta. Unde etiam (a) me Lessio jungit, exclamando, exuisse Ecclesiarum Rectores onus pascendi pauperes vi consuetudinis rationabilis, *quantum per Lessios, per Zechios aliòsque juniores licet.* Honorifica mihi est conjunctio cum Lessio, quamvis in hac materia sim ab eodem disjunctus. Interim Zechio per Concinas aliòsque juniores Reformatores licebit suam doctrinam circa dispensationem Redituum Ecclesiasticorum absque ulla laxitatis nota in posterum propugnare; nam quàm parùm Conciniانا figmenta convenient cum meis doctrinis suprà traditis, quivis facilè perspiciet. Divinatoriè arguit P. Concina: (b) *ut P. Zech suam propugnet Thesim, NEGABIT debitum tum religionis, tum caritatis.* Doctrina quippe P. Lessii, Hainoldi & Baunii fultus, solo præcepto Ecclesiastico devinctos **PROPUGNABIT** Clericos ad eroganda superflua. Præceptum autem Ecclesiasticum, **INQUIET**, contraria abrogari consuetudine potest. Ergo rationabilis est consuetudo qua Clerici ex sacris redivibus ad profanas causas testantur. Item (c) Præceptum Ecclesiasticum mutationi, vicissitudini obnoxium est, & opposita auferrî consuetudine valet: dubio procul concludit R. P. Franciscus Zech. Ma-

lè divinaſti Reverende Pater : in propugnanda theſi mea non fulcior doctrina Leſſii , neque concluſionem facio , quam tu *dubio procul* ſomnias vel fingis , ut ipſus videre poteris ex pluribus meis propoſitionibus ſuprà (§. 345.) enumeratis , niſi ſponte cæcutire velis ad calumniam aliis impingendam. Ex qua autem radice juxta meam opinionem oriatur obligatio Clericorum ad redditus beneficiales piè impendendos , nec opportunum fuit explicare in Corollariis paucorum verborum , nec neceſſarium eſt hoc loco in gratiam P. Danielis Concina fuſiùs declarare. Hic igitur quando dicit (d) conſuetudinem teſtandi ad cauſas profanas eſſe *evidentem abuſum, & manifetiſſimam corruptelam*, hoc ipſo falſitatis ſe arguit, cùm ait, hanc *conſuetudinem* à me eſſe *aſſertam*. Conſuetudini *rationabili* juxta Sacros Canones effectum aliquem tribui: mox autem inſinuavi, conſuetudinem, de qua ibi ſermo eſt, mihi non videri *rationabilem* eo ipſo , dum dixi *difficile* hoc eſſe *probatu*.

(a) *Theol. Chriſt. tom. 2. fol. 111.*

(b) *Ibid. fol. 109.*

(c) *Cit. fol. 111.*

(d) *Fol. 110.*

§. 347.

*Et imperi-
ta argu-
mentatio-
ne.*

Sed ad hanc phraſin exclamat P. Concina : (a) *Papa ! difficile ſanè probatu , imò difficillimum eſt , quòd conſuetudo , etiam ſua natura honeſtiſſima , & ſanctiſſima , illimitatè vigens , ſit reſpectu omnium rationabilis , ſeu quòd aliqui ſaltem eadem non abutantur.* Quid imperitiùs ? An ad conſuetudinem rationabilem exigitur , ut nemo eadem abutatur ? Ergo Leges Divinæ in S. Scriptura contentæ , non ſunt reſpectu omnium *rationabiles* , quia difficillimum probatu eſt , quòd *aliqui ſaltem* iisdem non abutantur : imò quia certum eſt , quòd aliqui iis abutantur. Dein divinandum omnibus relinquo , quam confeſſionem ex hac nugatoria ſua propoſitione deducere velit P. Concina : *difficile probatu* ego dixi , quòd talis conſuetudo
fit

fit rationabilis, & his verbis satis clarè insinuavi, mihî anc
 consuetudinem non videri rationabilem. Ille dicit, *difficilli-*
num probatu esse, quòd saltem aliqui non abutantur consue-
 tudine sanctissima. Quid infert? si argumentum meo simi-
 le vult formare, inferre debet, consuetudinem etiam sanctis-
 simam sibi non videri rationabilem. Nugæ! Liceat in aurem
 dicere Patri Concina, quod Apelles dixit Alexandro, absti-
 neat scilicet de argumentis Juridicis disserere, ne rideatur à
 Tyronibus. Additamentum hoc de difficili probatione, the-
 si meæ appositum, eleganti adagio nominat *dignum patella oper-*
culum: expectabunt omnes Lectores, an aptum operculum
 reperiat P. Concina tegendis suis figmentis.

(a) Tom. 2. fol. 110.

§. 348.

Quæ hucusque dicta sunt, in *Capit. XI. Præfationis*, quam *Non intel-*
 Theologiæ Christianæ *instar Prologi Galeati* præmittit P. Con- *ligit ter-*
 cina, attinguntur. Sed alibi quoque mei meminisse dignatur *minos Jus-*
 hic Author. Dixerat sapius in Commentario suo *de natura*
mutui non esse, ut sit gratuitum. Observavi ego (*Diff. 1. § 46.*)
 intelligi debere, id non esse *de substantia*: naturale enim mu-
 tuo esse, ut usus concedatur gratuito; sed hoc non esse *de sub-*
stantia hujus contractus. Observationem hanc adjungere
 volebam, ne quoad doctrinam dissentire viderer à P. Conci-
 na: uterque enim dicimus, manere *substantiam* mutui, et si
 quis usuras stipuletur; aliàs nunquam posset quispiam argui
 usuræ, quæ in solo Mutuo reperitur. Certum etiam est, si
 simpliciter absque alio pacto contrahitur mutuum, intelli-
 gi illud gratuito contractum, quia hæc est *natura* mutui,
 ut sit gratuitum juxta phrasin JurisConsultorum: adjicien-
 do autem pactum usurarium, non evertitur quidem sub-
 stantia mutui; committitur tamen injustitia contra ejus na-
 turam. Hanc observationem, qua Patris Danielis dicta be-

nevolè interpretatus sum, ægerrimè ipse tulit. Si auctor iste, me designans ait, (a) *verborum proprietatem penitus introspe-*
xisset, aut si Calepinum consulisset, abjecisset forsitan sua vocabula,
NATURALIA & SUBSTANTIALIA, adhibita in mutuo ex-
ponendo; & intelligeret, quàm futilis & ridicula sit sua interpretatio.
 Ubique deprehenditur P. Concina in Jurisprudencia valde le-
 viter tinctus. Quo Magistro in his studiis utatur, hucusque
 ignorabam. Ex recitato ejus textu colligo, eum peritiam
 idiomatis Juridici haurire ex *Calepino*, ad quem me remittit,
 ut inde discam, *naturalia & substantialia* contractuum non esse
 discernenda. Pudet ad id respondere. Omnes Jurisprudenc-
 iæ tyrones primis studii sui Juridici diebus nôrunt, ingens
 esse discrimen inter *naturalia & substantialia* contractuum.
 Ut promptiore animo hanc meam animadversionem suscipiat
 P. Concina, certum eum esse volo, quòd non *Sarmati, Cim-*
bri, Taifali, Teutoni, à quibus discere quidpiam dedignatur,
 hanc terminorum differentiam invenerint, sed ab antiquis
 Juris-Consultis Italis didicerint, inprimis à PAPINIANO
L. pacta conventa. 72. ff. de contrah. empt. Dein distinctiùs ab
 ACCURSIO in *Glossa ad eandem Legem*, ubi hic Glossator Ca-
 sum legis sic formare incipit: *Lex ista facit differentiam inter*
pacta quæ sunt de SUBSTANTIA contractus, & ea quæ sunt de
NATURA Contractus. Hanc Glossæ appellationem sequuntur
 Juris-Consulti omnes. An *Calepinus* eandem significationis di-
 versitatem servet, meum non est scire: hoc enim auctore non
 utor ad Jura vel discenda vel docenda. Iterum rogo P. Da-
 nielem, ne *futilibus & ridiculis* cavillationibus se ludibrio &
 risui Tyronum Juris exponat. Lectorem Pater Concina
 remittit ad suum Commentarium, ubi Lector colliget quàm
 acutus criticus sit P. Zech. Si reliqua ars Critica, æquè ac
 discrimen inter *Naturalia & Substantialia* contractuum, mihi no-
 ta esset, faventissimum pro me exspectarem judicium Literato-
 rum.

(a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 329.*

Non quidem *essentiale*, sed tamen *naturale* videtur Patri Concina, ut pro faciliore aliorum impugnatione, confusa utatur terminorum significatione. Naturalem hunc suum affectum prodit præcipuè in tractatibus suis de *Usura*, quam vocem absque ullo significationis discrimine arripit, & hæreseos nota perstringit, quando usurpatur ab iis, quos Zeli sui victimas destinat. Obiter id observavi *Diff. I. §. 55.* scilicet Patrem Concina indignari iis, qui multa ad vocem *usuræ explicandam infarciunt*. Et revera *Commentarii sui fol. 30.* ait: *Incredibili tædio Lectorem afficerem, si vel minimam eorum, quæ ad hanc vocem explicandam, verius dixerim implicandam, cavillandamque infarciunt, partem describerem.* Nihilominus jam de me ait: (a) *si rem ipsam intueor, id quod verum non est, mihi basilicè imponit.* Cuius judicandum relinquo, an ego Patri Danieli, an iste Lectori basilicè imponat. Ait: *se Calvinum, Brœdersen, aliisque ejusdem fursuris redarguere &c.* Parum id refert: verum enim manet, quod indignetur illis, qui multa ad vocem *usuræ explicandam infarciunt*. Cur igitur sibi à me basilicè impositum conqueritur? Dein in inscriptione illius Paragraphi, ex quo allegata verba depromsi, (b) P. Concina nominat *Nicolaum Brœdersen cum suo Interprete Italo*: in recentiori autem opere (c) ait, se ibi *Calvinum, Brœdersen, aliisque ejusdem fursuris redarguere*. Quodsi hic Interpretes Italus *ejusdem fursuris* cum *Calvino & Brœdersen* reputetur, non planè esset basilicè calumniari. Et revera loquitur P. Concina de iis, qui etiam *ex Dictionariis Italis* aliqua promunt, ut evincant *usuræ* nomen natura sua nil mali proderere. Fateor, Brœdersenii libros non venisse in has regiones, nec à me visos: ignoro igitur, an hic author *ex Dictionariis Italis* aliquid promat. Id scio, Virum Illustrissimum, quem P. Concina nomine *Interpretis Itali* indigitat, pro explicandis vocibus huc pertinentibus, allegare *Il Dizionario Toscano d'Adriano Politi,*

Il Vocabulario della Crusca. Unde colligo, non A catholicis tantum, sed etiam Catholicis indignari Patrem Concina, qui diversas vocabulorum significationes accuratè distinguunt, quod tamen ego in omnibus summopere laudandum puto. Nam virtus & in hoste probatur. Qui aliam scribendi methodum tenent, suspectos se reddunt.

(a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 332. n. 8.*

(b) *Commentar. fol. 29.*

(c) *Cit. fol. 332.*

§. 350.

*Affingit
aliis,*

Majorem criminationem mihi impingit P. Concina, dum ait de me: (a) *occasiones rixandi & vitilitigandi pueriliter (sit venia verbo) aucupatur. Fallitur, fallitque Lectores, dum scribit, unicum Evangelicum textum contra usuras Ecclesie eripuisse SOTUM.* Cur non addit, me dixisse, Sotum fœdus iniisse eum hæreticis, seque cum iisdem Ecclesie doctrinæ opponere &c.? Eadem fingendi licentiâ hæc & plura potuisset P. Concina falsò scribere. Res ita se habet. Retuli *Diff. I. §. 92.* fidelissimè Dominici Soto interpretationem textus illius Evangelici, *mutuum date, nihil inde sperantes*: quòd scilicet hic Evangelii locus non illam habeat energiam, quæ vulgo æstimatur; ineptam glossam esse, quòd prius membrum (*mutuum date*) sit consilii, posterius verò (*nihil inde sperantes*) præceptum: nullam edici illic prohibitionem injustitiæ usurarum, quamvis Urbanus III. Pontifex eundem locum ad confirmandam usurarum prohibitionem allegaverit. (b) His subjeci, quàm acerbis exprobrationibus agglomeraturus esset P. Concina, si Professor quidam Ingolstadiensis textui illi hunc sensum dedisset: exclamaturum fuisse, *quòd ejusmodi auctor unicum Evangelii textum contra usuras Ecclesie eripiat: quòd contra Conciliorum & SS. Patrum communem interpretationem verba Christi intelligat: diceretur (ejusmodi Professor Ingolstadiensis) fœ-*
du

*du inisse cum hæreticis, séque cum iisdem Ecclesiæ doctrinæ oppo-
 nere &c. Has, ajebam, phrasés sibi usitatas intorqueret P.
 Concina contra Professorem Ingolstadiensem, qui textum
 Evangelii contra Pontificum, Conciliorum, & SS. Patrum
 mentem juxta sensum Dominici Soto interpretaretur, &
 negaret, ullam illic edici prohibitionem injustitiæ usurarum. Nam
 quòd Patri Concina idem sit, hac ratione interpretari hunc
 textum, ac Ecclesiæ unicum Novi Testamenti locum eripere, in
 quo usuræ crimen prohibetur, didici ex ipsius Commentario, (c)
 ubi laudat verba Bossuetii, utentis iisdem verbis contra Ri-
 chardum Simonium, qui eundem textum contra commu-
 nem Catholicorum sensum exponit. Gravissimum Viri Cla-
 rissimi documentum latinè sic vertit P. Concina: (d) Con-
 stans Conciliorum traditio, ab antiquioribus arcessita, illa Pontifi-
 cum Romanorum, Patrum, Interpretum, Ecclesiæque Romanæ est,
 hunc versiculum explicandum esse, ut prohibentem lucrum, quòd
 percipitur ex mutuo, inde, hoc est ex usura. Huic traditioni au-
 ctor prætulit Grotii doctrinam, unde suam conflatit notationem,
 quæ eo consilio facta est, ut hanc prohibitionem eluderet, utque
 Ecclesiæ UNUM illum Novi Testamenti locum eriperet, in quo usu-
 ræ crimen prohibetur. Subjungit P. Concina suis verbis: (e)
 Episcopi Sapientissimi, quos Deus posuit regere Ecclesiam suam, cum
 voce tum scriptis clamant omnium Theologorum choro concinente,
 hunc Evangelicum textum, Mutuum date, nihil inde sperantes,
 usuræ crimen interdiceret: adversus hanc vivam Ecclesiæ vocem
 jurgantur Juniores quidam scripturarum, & Apostolicæ Traditio-
 nis planè imperiti.*

(a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 236.*

(b) *SOTO de F. & F. lib. 6. q. 1. art. 1.*

(c) *Fol. 204.*

(d) Gallicus textus longè clarior, quàm interpretatio Con-
 ciniana sic sonat: *La tradition constante des Conciles à commencer
 par les plus anciens, celle des Papes, des Peres, interpretes, & de
 Diff. III. K k l'Eglise*

l'Eglise Romaine, est d' interpreter ce verset comme prohibitif du profit, qu'on tire du prêt, inde: c'est à dire, de l'usure.

(e) *Ibid. fol. 206.*

§. 351.

*Qua ipse
solet face-
re,*

Ex his facile colligere licet, quanto fervoris æstu inve-
hendus P. Concina fuisset in Doctorem Ingolstadiensem, si
quis juxta interpretationem Dominici Soto negaret, in illo
Evangelico textu contineri *prohibitionem injustitiæ usurarum*.
Neque causam suam defendisse crederetur, si fateretur, illâ
Evangelicâ sententiâ subministrari vim argumento per locum
à majori: nempe quòd si Christus consuluit, ut neque gra-
tuitum donum speremus ab hominibus, quod licitè possunt
rependere, à fortiori consequi, neque expectandum esse pre-
tium usus, quod justitia vetat. Hæc argumentatio *per lo-
cum à majori* non placaret zelum Patris Concina, cum hac
ratione non *unus* tantum, sed plurimi Evangelici textus,
quotquot demum gratuitam liberalitatem ac eleemosynam
consulunt vel præcipiunt, usuram damnarent: insisteret po-
tius P. Daniel propriæ confessioni talis Doctoris Ingolstadien-
sis, *nullam illic edici prohibitionem injustitiæ usurarum* contra
constantem Conciliorum, Pontificum, Patrum, & Inter-
pretum traditionem. Non temere igitur conjiciebam, quàm
acerbas exprobrationes P. Concina in talem Doctorem Ingol-
stadiensem effusus esset. Qua fronte autem P. Concina
asserit, me easdem conjecisse in Dominicum Soto? Imò
apertè legentibus omnibus patebit, me nequaquam proba-
tuum ejusmodi exprobrationes contra Ingolstadiensem:
laudari à me potius Moderationem, qua P. Concina utitur
erga Sotum, optarique solummodo, ut eadem utatur etiam
erga alios. Alienissimum igitur est à me, ut Dominico Soto
improperem: fingit P. Concina, me dicere contra Sotum,
quæ ipse dicit contra Ingolstadienses.

§. 352.

§. 352.

Hæc tamen omnia figmenta libentissimè condono, quia *Importuno*
lusu. his diverticulis amicè ludit, & animi levandi causa talia asserit,
 salvo semper ipsum inter & P. Zechium amicitiaæ fœdere. (a)
 Nihilominus referre hæc libuit, ut æqui æstimatores rerum judi-
 cent, quales sint hujus authoris & indoles, & arguendi ratio. (b)
 Id etiam observo; si occasiones rixandi & vitilitigandi pueriliter
 aucupari ille dicatur, qui notat interpretationem textus Evan-
 gelici contra constantem Conciliorum, Pontificum Roma-
 norum, Patrum, Interpretum, Ecclesiæque Romanæ tradi-
 tionem: quibus demum encomiis exornari merebuntur
 inanissimæ argutationes, quibus ex æquivoca & malevola
 vocabulorum aucupatione tot monstra, chimæras, porten-
 ta, blasphemias in libris Catholicorum Authorum P. Con-
 cina reperit, ut in II. & III. Dissertatione passim ostensum est?

- (a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 333.* Optandum, ut P. Concina, ante-
 quam hac ratione cum amicis ludit, & animum levat, legat, quæ
 Cicero *lib. 1. de officiis.* scribit de duplici jocandi genere, qui etiam
lib. 2. de Divinat. monet: *in rebus tam severis non est jocandi locus.*
 (b) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 336.*

§. 353.

In istis locis, quæ in hac Sectione allegavi, nomen *Cautelâ*
adhibitâ meum in Theologia Patris Concina obvium mihi fuit.
 Nam ut integros novem Tomos perlegerem, impetrare à me
 non potui, ea præsertim ex causa, ne laxis opinionibus im-
 buar, si eas fusè relatas, & debiliter ac sophisticis argumen-
 tis oppugnatas deprehendero. Pertraxerunt me Petrus Bal-
 larinus & Daniel Concina ad amplectendam benigniorem
 sententiam de licito emolumento in Contractu Mutui ra-
 tione periculi, cui fors exponitur, cum illorum *demonstratio-*
nes minimè solidas invenièrim, ut dixi *Diss. II. §. 66.* Ne plu-
 ribus

ribus ejusmodi benignis opinionibus illaqueer, & demum ad *mitissimum Probabilissimum* devolvam, consultius duco, ut abstineam à legendis libris Patris Concina, in quibus post plura Capita in diversis Theologiæ Christianæ Tomis attentè perlecta, zelum suspicio, prudentiam desidero, castioris Ethices causam malè defensam doleo.

§. 354.

*finiuntur
Dissertations.*

Satisfecisse me puto instituto harum Dissertationum, quæ exhibent RIGOREM MODERATUM Pontificiarum Literarum circa Usuras. In *Prima* quidem ostenditur, quidquid *Rigoris* est in Doctrina Pontificia, id omne doceri à Professoribus Ingolstadiensibus. In *Secunda* & *Tertia* ponuntur Specimina *Moderationis* violatæ à P. Concina, tum circa *Titulos*, ex quibus in Mutuo emolumentum potest percipi: tum circa *Contractus*, per quos collocari potest pecunia ad lucrum: tum circa modum impugnandi Authores contrariæ sententiæ. Sicut autem Ingolstadiensibus curæ erit, ut deinceps quoque RIGOR doctrinæ Pontificiæ inconcussus retineatur; ita etiam sperant, cohibendos esse audaces calamos, ne quis *improbo iracundior Adria*, (a) MODERATIONIS Pontificiæ prorsus oblitus, Catholicam Baviaræ Academiam in Pestilentia cathedram contumeliosè transformet. In doctrinis per has Dissertationes propugnatis nullas jacto *demonstrationes evidentes*: sed neque *probabilitatis* obtentu quasvis contrarias opiniones, tanquam in praxi tutas Lectoribus offero. Quæ *vera* esse credidi, enuntio: quanto autem vel probabilitatis, vel certitudinis merito aliis opinionibus præferenda sint, cuius Lectori ex adductis rationibus dijudicandum relinquo: quæ autem vel convincentibus argumentis, vel summa Authoritate *falsa* esse deprehendero, absque hæsitatio-
ne improbo.

(a) HORAT. *lib. 3. od. 9.*